

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પરસા રાજુ માણિક્યાલા રાવ અને અન્ય.

વિરુદ્ધ

આંધ્રપ્રદેશ રાજ્ય.

ઓક્ટોબર ૧૫, ૨૦૦૩

[દોરાઈસ્વામી રાજુ અને અરીજીત પસાયત, ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ]

ઈન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ :

કલમ ૩૪ – વ્યાપ અને મર્યાદા – સામાન્ય ઈરાદો – તેના સમર્થનમાં કરવામાં આવેલા કૃત્યો – ઠરાવ્યું કે: કલમ ૩૪ હેઠળ જવાબદારીનો સાર સામાન્ય ઈરાદાનું અસ્તિત્વ અને ગુનાહિત કૃત્યમાં ભાગીદારી છે – તમામ કેસોમાં

શારીરિક હાજરી દ્વારા જ ભાગીદારી હોવી જરૂરી નથી.

પ્રેક્ટિસ અને પ્રોસિજર:

કેસ લો – મંજૂર થયેલા કેસો – પૂર્વચુકાદો (નઝીર) – ઠરાવ્યું કે: કોઈ વ્યક્તિ આપેલ કેસમાં કેવી પ્રતિક્રિયા આપે છે તે જે-તે કેસ પૂરતો નિર્ણાયક પરિબલ હોઈ શકે છે – અસમાન અસરો અને વિશિષ્ટ લક્ષણો હોવા છતાં એક મંજૂર થયેલા કેસને બીજા કેસ પર લાગુ કરવો તે કાયદાકીય રીતે અમાન્ય છે.

શબ્દો અને શબ્દસમૂહો:

"સામાન્ય ઇરાદો" – તેનો અર્થ – ઇન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ ની કલમ ૩૪ ના સંદર્ભમાં.

પ્રોસિક્યુશનના જણાવ્યા મુજબ, અપીલકર્તા નં. ૨ અને ૩ સહિત ત્રણ વ્યક્તિઓએ એક વ્યક્તિનું માનવવધનું મૃત્યુ નીપજાવ્યું હતું. તમામ આરોપીઓ અને મૃતક, જેઓ નજીકના સગા હતા, મિલકતના વિવાદને કારણે વૈમનસ્ય ધરાવતા હતા. ટ્રાયલ કોર્ટે એવું શોધી કાઢ્યું હતું કે અપીલકર્તા નં. ૨ અને ૩

વિરુદ્ધ પુરાવા એટલા જ સચોટ હતા જેટલા અપીલકર્તા નં. ૧ વિરુદ્ધ હતા, પરંતુ માત્ર અપીલકર્તા નં. ૧ ને દોષિત ઠેરવ્યા અને અપીલકર્તા નં. ૨ અને ૩ ને એક અલગ કેસની હકીકતોના આધારે શંકાનો લાભ આપીને નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા. જો કે, હાઈકોર્ટે અપીલકર્તા નં. ૨ અને ૩ ને ઇન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ ની કલમ ૩૪ સાથે વાંચતા કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યા હતા. તેથી આ અપીલ.

અપીલકર્તા નં. ૨ અને ૩ વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૩૪ લાગુ પડતી નથી કારણ કે પુરાવા દ્વારા એ સાબિત થયું નથી કે ખૂન કરવાનો કોઈ સામાન્ય ઇરાદો હતો.

અપીલ ફગાવી દેતાં, કોર્ટે

ઠરાવ્યું: ૧.૧. કોઈ વ્યક્તિ આપેલ કેસમાં કેવી પ્રતિક્રિયા આપે છે તે જે-તે કેસ પૂરતો નિર્ણાયક પરિબળ હોઈ શકે છે. તે ચોક્કસ કેસની હકીકતની પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લીધા વિના તમામ કેસોમાં સાર્વત્રિક ઉપયોગના નિયમ તરીકે લાગુ કરી શકાય નહીં. કોઈ આપેલ પરિસ્થિતિમાં કેવી પ્રતિક્રિયા આપે છે અને તેની અસર અને પ્રભાવ શું થાય છે તે અંગે કોઈ પ્રયોગમૂલક સૂત્ર હોઈ શકે નહીં. તે ગોળ કાણામાં ચોરસ ખીંટી બેસાડવા જેવું જ થશે. અસમાન અસરો અને વિશિષ્ટ લક્ષણો હોવા છતાં, એક મંજૂર થયેલા કેસની હકીકતની પરિસ્થિતિને બીજા કેસ

પર અથવા આપેલ કેસની વિશિષ્ટ હકીકતોમાં કરાયેલા અવલોકનોને અન્ય કોઈપણ અથવા દરેક કેસ પર છાપવા તે કાયદાકીય રીતે અમાન્ય છે. [૭૬૩-એ-સી]

૧.૨. દરેક કેસ, ખાસ કરીને ફોજદારી કેસ તેની પોતાની હકીકતો પર આધાર રાખે છે અને એક કેસ અને બીજા કેસ વચ્ચેની નજીકની સમાનતા સમાન વર્તનની બાંધધરી આપવા માટે પૂરતી નથી કારણ કે એક મહત્વપૂર્ણ વિગત સમગ્ર પાસાને બદલી શકે છે. આવા કેસોનો નિર્ણય કરતી વખતે, એક કેસના રંગને બીજા કેસના રંગ સાથે સરખાવીને કેસનો નિર્ણય કરવાની લાલચથી બચવું જોઈએ. તેથી, કેસ કઈ બાજુએ આવે છે તે નક્કી કરવા માટે, બીજા કેસ સાથેની વ્યાપક સમાનતા બિલકુલ નિર્ણાયક નથી. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા એ-૨ અને એ-૩ ના કેસોને એ-૧ ના કેસ કરતાં અલગ રીતે જોવા માટે જે અસ્પષ્ટ અને ગૂઢ નિષ્કર્ષ કાઢવામાં આવ્યો હતો, તેમ છતાં તેનું પોતાનું જ અવલોકન હતું કે પુરાવા તેઓની વિરુદ્ધ પણ એટલા જ સચોટ હતા જેટલા એ-૧ વિરુદ્ધ હતા, તેમાં ન્યાયિક અભિગમ અને દ્રઢતાનો અભાવ છે અને તેથી, હાઈકોર્ટ દ્વારા તેમાં યોગ્ય રીતે હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો. [૭૬૩-એફ-એચ]

૨.૧. અદાલતો સહ-ષડ્યંત્રકારો વચ્ચે ભેદભાવ કરી શકતી નથી, કે તેઓ

ગુનામાં દરેક દ્વારા ભજવવામાં આવેલા ભાગ વિશે તપાસ પણ કરી શકતી નથી, ભલે તે શક્ય હોય. જ્યાં પક્ષકારો સામાન્ય હેતુ પાર પાડવા માટે સામાન્ય ઉદ્દેશ્ય સાથે જાય છે, ત્યાં દરેક વ્યક્તિ તેમના સામાન્ય હેતુના અમલીકરણ અને સમર્થનમાં દરેક અન્ય વ્યક્તિના કૃત્ય માટે જવાબદાર બને છે; જેમ હેતુ સામાન્ય છે, તેમ જવાબદારી પણ હોવી જોઈએ. તમામ મુખ્ય ગુના માટે દોષિત છે, માત્ર દુષ્પ્રેરણ માટે નહીં. આ પ્રકારના સંયોજનમાં, જીવલેણ પ્રહાર, ભલે ટોળકીના એક સભ્ય દ્વારા કરવામાં આવ્યો હોય, તે કાયદાની નજરમાં હાજર રહેલી અને દુષ્પ્રેરણ કરનારી દરેક વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવે છે. પરંતુ કોઈ પક્ષકાર તેના સાથીદારના ખૂન કરવાના ઈરાદાથી વાકેફ ન હોય તો તે જવાબદાર નથી, ભલે તે ગેરકાયદેસર કૃત્ય કરવા માટે તેના સાથીદાર સાથે જોડાયો હોય. ઇન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ ની કલમ ૩૪ નું મુખ્ય લક્ષણ કૃત્યમાં ભાગીદારીનું તત્વ છે. આ કલમ હેઠળ જવાબદારીનો સાર અપરાધીઓને પ્રેરિત કરતા સામાન્ય ઈરાદાનું અસ્તિત્વ અને સામાન્ય ઈરાદાના સમર્થનમાં ગુનાહિત કૃત્યમાં ભાગીદારી છે. તેનો સાર એ ચોક્કસ પરિણામ લાવવા માટે ગુનાહિત કૃત્યમાં ભાગ લેનારી વ્યક્તિઓના મનની એકસાથે સંમતિ છે. [૭૬૪-બી-એચ]

રામાસ્વામી અચ્યંગાર વિ. તમિલનાડુ રાજ્ય, એઆઈઆર (૧૯૭૬) એસસી ૨૦૨૭, પર આધાર રાખ્યો.

૨.૨. તમામ કેસોમાં શારીરિક હાજરી દ્વારા જ ભાગીદારી હોવી જરૂરી નથી. શારીરિક હિંસાવાળા ગુનાઓમાં, સામાન્ય રીતે ગુનાના સ્થળે હાજરી જરૂરી હોઈ શકે છે, પરંતુ અન્ય ગુનાઓના સંદર્ભમાં એવું નથી જ્યારે ગુનામાં વિવિધ કૃત્યો શામેલ હોય, જે વિવિધ સમયે અને સ્થળોએ થઈ શકે છે. આ કલમ હેઠળ જવાબદાર ઠેરવવા માંગતા અપરાધીની ગુનાના સ્થળે શારીરિક હાજરી એ દરેક કેસમાં તેની પ્રયોજ્યતાની શરતોમાંની એક નથી. આ કલમની જોગવાઈઓ હેઠળ, કોઈ માણસને બીજા દ્વારા કરાયેલા કૃત્યો માટે જવાબદાર ઠેરવવામાં આવે તે પહેલાં, એ સ્થાપિત થવું જોઈએ કે (i) બંને વચ્ચે પૂર્વ-આયોજિત યોજનાના અર્થમાં સામાન્ય ઈરાદો હતો, અને (ii) જે વ્યક્તિને આ રીતે જવાબદાર ઠેરવવાની માંગ કરવામાં આવી છે તેણે ગુનો બનતા કૃત્યમાં કોઈ રીતે ભાગ લીધો હતો. જ્યાં સુધી સામાન્ય ઈરાદો અને ભાગીદારી બંને હાજર ન હોય ત્યાં સુધી કલમ ૩૪ લાગુ થઈ શકે નહીં. [૭૬૪-ઈ-જી]

૩.૧. "સામાન્ય ઈરાદો" પૂર્વ-આયોજિત યોજના અને પૂર્વ-આયોજિત યોજનાને અનુસરીને સંયુક્ત રીતે કાર્ય કરવાનું સૂચિત કરે છે. આ કલમ હેઠળ એક અલગ અગાઉની યોજનાના અર્થમાં પૂર્વ-યોજના સાબિત કરવી જરૂરી નથી. ચોક્કસ પરિણામ લાવવાનો સામાન્ય ઈરાદો કેસની હકીકતો અને પરિસ્થિતિના સંદર્ભમાં ઘણી બધી વ્યક્તિઓ વચ્ચે તે જ સ્થળે સારી રીતે વિકસી શકે છે. જો કે

સામાન્ય ઈશાદો તે જ સ્થળે વિકસી શકે છે, તેમ છતાં, તે પૂર્વ-આયોજિત યોજના અને અગાઉની સંમતિ દર્શાવતા ગુનાના કમિશનના સમય કરતાં પહેલાનો હોવો જોઈએ. [પેરા ૩.૧](૭૬૪-એચ, ૭૬૫-એ-બી)

કૃષ્ણા ગોવિંદ પાટીલ વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, એઆઈઆર (૧૯૬૩) એસસી ૧૪૧૩, પર આધાર રાખ્યો.

૩.૨. સમાન અથવા સદ્રશ ઈશાદાને સામાન્ય ઈશાદા સાથે ભેળસેળ ન કરવાની કાળજી રાખવી જોઈએ; તેમના બંધનોને વિભાજિત કરતું વિભાજન ઘણીવાર ખૂબ જ પાતળું હોય છે, તેમ છતાં આ તફાવત વાસ્તવિક અને નોંધપાત્ર છે, અને જો તેની અવગણના કરવામાં આવે તો ન્યાયનો ગેરમાર્ગ થશે. સામાન્ય ઈશાદો રચવા માટે, એ જરૂરી છે કે તેમાંના દરેકનો ઈશાદો બાકીના લોકો જાણતા હોય અને તેમાં સહભાગી હોય. નિઃશંકપણે, કોઈ એક વ્યક્તિના ઈશાદાને સાબિત કરવો પણ મુશ્કેલ બાબત છે અને તેથી, વ્યક્તિઓના જૂથનો સામાન્ય ઈશાદો દર્શાવવો વધુ મુશ્કેલ છે. પરંતુ કાર્ય ગમે તેટલું મુશ્કેલ હોય, પ્રોસિક્યુશને હકીકતો, સંજોગો અને આરોપીના વર્તનના પુરાવા રજૂ કરવા જ જોઈએ જેમાંથી તેમના સામાન્ય ઈશાદાને સુરક્ષિત રીતે એકત્રિત કરી શકાય. [૭૬૫-સી-ડી]

અમૃત સિંગ વિ. પંજાબ રાજ્ય, (૧૯૭૨) ક્રિ. એલ. જે. ૪૬૫, પર આધાર

રાખ્યો.

૪. આરોપીઓનો ગુનો કરવાનો સામાન્ય ઈશાદો હતો કે જેના માટે તેઓને દોષિત ઠેરવી શકાય તેવા નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે સંજોગોની સંપૂર્ણતાને ધ્યાનમાં લેવી આવશ્યક છે. કેસોની હકીકતો અને સંજોગો ભિન્ન હોય છે અને પ્રત્યેક કેસનો નિર્ણય તેમાં સંકળાયેલી હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને કરવાનો હોય છે. કોઈ કૃત્ય સામાન્ય ઈશાદાના સમર્થનમાં છે કે કેમ તે હકીકતની ઘટના છે કાયદાની નહીં. [૭૬૫-ઈ-એફ]

મગસોગદાન વિ. યુ.પી. રાજ્ય, એઆઈઆર (૧૯૮૮) એસસી ૧૨૬, પર આધાર રાખ્યો.

૫. તેના સાથીદારો દ્વારા ગુનો કરવાના સમયે કોઈ વ્યક્તિની માત્ર હાજરી, તેની મેળે જ તેનો કેસ કલમ ૩૪ ના દાયરામાં લાવવા માટે પૂરતી નથી, જ્યાં સુધી તેની વિરુદ્ધ યોજનાઓની સમાનતા સાબિત ન થાય. [૭૬૫-જી-એચ]

મલખાન વિ. યુ.પી. રાજ્ય, એઆઈઆર (૧૯૭૫) એસસી ૧૨, પર આધાર રાખ્યો.

ભભા નંદા બર્મા વિ. આસામ રાજ્ય, એઆઈઆર (૧૯૭૭) એસસી ૨૨૫૨
અને શંકરલાલ કચરભાઈ વિ. ગુજરાત રાજ્ય, એઆઈઆર (૧૯૬૩) એસસી
૧૨૬૦, નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો.

રસેલ ઓન કાઈમ ૧૨મી આવૃત્તિ વોલ્યુમ ૧ પૃષ્ઠ ૪૮૭, નો સંદર્ભ આપવામાં
આવ્યો.

૬. આરોપી અને ભોગ બનનારના બંને પરિવારો વચ્ચેના વિવાદોની પ્રકૃતિ,
પ્રશ્નાર્થ હેઠળની ઘટનાની તરત જ પહેલાં બનેલી ઘટનાઓ, તેઓ દ્વારા
ભજવવામાં આવેલી ભૂમિકા અને હુમલા દરમિયાન કરાયેલા ઉચ્ચારો આ કેસમાં
સામાન્ય ઇરાદાના અસ્તિત્વના અનિવાર્ય અનુમાન માટે સલામત અને નક્કર
આધાર પુરો પાડવા માટે પૂરતા છે.

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન: ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૪૯/૨૦૦૩

સીઆરએલ. એ નં. ૯૨૯/૨૦૦૧ માં આંધ્રપ્રદેશ હાઈકોર્ટના તારીખ
૦૬/૦૬/૨૦૦૨ ના ચુકાદા અને આદેશ પરથી.

એમ.એન. રાવ, કુમારી પ્રોમિલા, એ.પી. જ્યોતિષ, કુમારી દીપ્તિ અને કુમારી તમીન હાશમી અપીલકર્તાઓ માટે.

કુમારી ટી. અનામિકા અને ગુન્ટુર પ્રભાકર સામાવાળા માટે.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તીશ્રી અરીજીત પસાયત દ્વારા નીચે મુજબ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

વર્તમાન અપીલકર્તાઓ સહિત ત્રણ વ્યક્તિઓ, જેઓ આરોપી નં. ૨ અને ૩ હતા, તેઓએ મછલીપટ્ટનમ ખાતેના વિદ્વાન સેશન્સ જજ, ક્રિષ્ના ડિવિઝન સમક્ષ એક પરસાયિત્રા રામાબાબુ (હવે પછી 'મૃતક' તરીકે ઓળખાશે) નું કથિત રીતે માનવવધનું મૃત્યુ નીપજાવવા બદલ ટ્રાયલનો સામનો કર્યો હતો. તમામ આરોપીઓ અને મૃતક, જેઓ નજીકના સગા હતા, મિલકતના વિવાદને કારણે વૈમનસ્ય ધરાવતા હતા. પ્રોસિક્યુશને દાવો કર્યો હતો કે અપીલકર્તાઓએ મૃતકનો જીવ લીધો હતો.

આરોપીઓની ટ્રાયલ તરફ દોરી ગયેલા આરોપો નીચે મુજબ છે:

આરોપી અને મૃતક વચ્ચે દુશ્મની હતી. જોકે સમાજના વડીલોએ વિવાદનો ઉકેલ લાવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો પરંતુ કોઈ કાયમી ઉકેલ આવ્યો ન હતો. તારીખ ૧૬/૦૮/૧૯૯૭ ના રોજ આરોપી પરસા સત્યનારાયણ (એ-૧) એ વિવાદિત જમીનની સરહદ પરથી પથ્થરો હટાવી દીધા હતા. પરસા મોહન રાવ (પીડબલ્યુ-૧) અને તેમના પુત્રોએ તે સ્થળની મુલાકાત લીધી હતી અને આરોપી અને તેમના પિતાને તેમના અનિચ્છનીય વર્તન માટે ઠપકો આપ્યો હતો. આનાથી વધુ અદાવત થઈ. તારીખ ૧૯/૦૮/૧૯૯૭ ના રોજ, તે અશુભ દિવસે, ત્રણેય આરોપીઓ તેમના પિતા સાથે પીડબલ્યુ-૧ ના ઘરે આવ્યા અને ઝઘડો કર્યો. એ-૧ એ પીડબલ્યુ-૧ પર છરીથી હુમલો કરવાનો પ્રયાસ કર્યો. પરંતુ તેમણે લાકડી વડે પ્રહાર રોક્યો. પરસા ધાનેશ્વર રાવ અને પરસા વેંકટેશ્વર રાવ અને ઓ. ગીચૈયાએ વિરોધ કર્યો અને આરોપીઓને તેમના વર્તન વિશે પૂછપરછ કરી. આરોપીઓ તે જગ્યા પરથી ચાલ્યા ગયા. ત્યારબાદ, આશરે સવારના ૧૦.૪૫ વાગ્યે મૃતક પોતાના ઘરે પરત ફરી રહ્યો હતો. જેમ તે એક શોપિંગ કોમ્પ્લેક્સ નજીક પહોંચ્યો, તેમ તમામ આરોપીઓએ તેમના સામાન્ય ઈશદાના સમર્થનમાં મૃતકની હત્યા કરી દીધી. પરસા રાજુ માણિક્યાલા રાવ-અપીલકર્તા નં. ૧ (એ-૨) એ તેનો જમણો હાથ પકડ્યો અને પરસા રાજુ ગોવિંદ રાજુલુ-અપીલકર્તા નં. ૨ (એ-૩) એ તેનો ડાબો હાથ પકડ્યો. મૃતક વ્યવહારિક રીતે અસમર્થ થઈ ગયો હતો. આનો લાભ લઈને પરસા સત્યનારાયણ

(એ-૧) એ છરી વડે ગરદન, પીઠ અને પેટ પર ઘાતકી રીતે વિવિધ ઘા કર્યા અને તેનું માથું શરીરથી અલગ પાડી દીધું. તેમ કર્યા પછી, એ-૧ કપાયેલું માથું લઈ ગયો અને તેને થોડે દૂર ફેંકી દીધું. આ ઘાતકી હુમલો પરસા મોહના રાવ (પીડબલ્યુ-૧), પરસા વીરમ્મા (પીડબલ્યુ-૨), પરસા ચશોદા રાવ (પીડબલ્યુ-૩) અને પરસા ગણેશ્વર રાવ (પીડબલ્યુ-૪) એ જોયો હતો. પોલીસ સ્ટેશનમાં તાત્કાલિક માહિતી આપવામાં આવી હતી. તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ આરોપીઓની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. તપાસ પૂર્ણ થતાં ચાર્જશીટ રજૂ કરવામાં આવી હતી. જ્યારે એ-૧ પર ઇન્ડિયન પીનલ કોડ ૧૮૬૦ (ટૂંકમાં 'આઈપીસી') ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો કરવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે અન્ય આરોપીઓ પર કલમ ૩૪ આઈપીસી સાથે વાંચતા કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો કરવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. પ્રોસિક્યુશનના સંસ્કરણને આગળ વધારવા માટે ૧૩ સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી હતી. આરોપીઓએ નિર્દોષ હોવાની દલીલ કરી અને ટ્રાયલની માંગ કરી. સાક્ષીઓના પુરાવાઓ પર વિચારણા કરતા ટ્રાયલ કોર્ટે શોધી કાઢ્યું કે એ-૧ કલમ ૩૦૨ આઈપીસી હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે દોષિત હતો, પરંતુ વર્તમાન અપીલકર્તાઓને શંકાનો લાભ આપીને દોષિત ન હોવાનું શોધી કાઢ્યું હતું. રાજ્ય દ્વારા આ બાબત હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલમાં લઈ જવામાં આવી હતી જેણે પડકારવામાં આવેલા ચુકાદા દ્વારા તેઓને દોષિત ઠેરવ્યા હતા. હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે તેઓ કલમ ૩૪ આઈપીસી સાથે વાંચતા

કલમ ૩૦૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે દોષિત છે અને દરેકને આજીવન કેદ ભોગવવાની રહેશે. એ-૧ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

એવું સબમિટ કરવામાં આવ્યું છે કે એ-૧ એ કોઈ અપીલ કરી નથી, પરંતુ વર્તમાન અપીલકર્તાઓએ હાઈકોર્ટ દ્વારા તેમની નિર્દોષતામાંથી દોષિત ઠેરવવાના ઉલટફેરને પડકાર્યો છે.

અપીલકર્તાઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે સબમિટ કર્યું કે પીડબલ્યુ ૧ અને ૨ દ્વારા ઘણા નોંધપાત્ર સુધારા કરવામાં આવ્યા છે. પોલીસ સમક્ષ તેઓએ તેમના ઘરની બહાર રાહ જોતા હોવાનું જણાવ્યું ન હતું, જ્યારે કોર્ટમાં તેઓએ એવું કહ્યું હતું. તે અત્યંત અસંભવિત છે કે ચાર વ્યક્તિઓએ હુમલો જોયો પરંતુ મૃતકને બચાવવાનો કે સુરક્ષિત કરવાનો પ્રયાસ પણ ન કર્યો. હાઈકોર્ટ એ નોંધવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે કે સાક્ષીઓ ખૂબ જ હિત ધરાવતા હતા. પીડબલ્યુ ૩ અને ૪ સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ નથી અને પીડબલ્યુ ૧ અને ૨ તેમની જાહેર જીવનની પ્રવૃત્તિઓમાં તેમના સમર્થકો હતા. તે અસંભવિત છે કે વર્તમાન પીડબલ્યુ-૧ પોતાના પુત્રની હત્યા જોયા પછી, એકલા જ પોલીસ સ્ટેશન ગયા હોય. આ બધું દર્શાવે છે કે આરોપીઓ સાથેની દુશ્મનીના કારણે, તેઓને ખોટી રીતે સંડોવી દેવામાં આવ્યા હતા જેથી કુટુંબ ચલાવવા કે સંભાળ લેવા માટે પુરુષ

સભ્યોમાંથી કોઈ ઉપલબ્ધ ન રહે. જો કે એ-૧ એ તેની સજાને પડકારી નથી, પરંતુ પુરાવાની સંપૂર્ણતા દર્શાવે છે કે પરિવારના તમામ પુરુષ સભ્યોને ફસાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો. કોઈપણ સંજોગોમાં, કલમ ૩૪ લાગુ પડતી નથી કારણ કે પુરાવા દ્વારા એ સાબિત થયું નથી કે ખૂન કરવાનો કોઈ ઈરાદો હતો.

જવાબમાં, ઉત્તરદાતા-રાજ્ય વતી વિદ્વાન વકીલે સબમિટ કર્યું કે શરૂઆતથી જ જ્યારે પ્રથમ માહિતી અહેવાલ (એફઆઈઆર) નોંધવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે વર્તમાન અપીલકર્તાઓ દ્વારા ભજવવામાં આવેલી ચોક્કસ ભૂમિકાઓ વર્ણવવામાં આવી હતી, તેઓના દ્વારા કરવામાં આવેલા પ્રત્યક્ષ કૃત્યો અને ઉશ્કેરણી તેમજ વિનંતીઓ સ્પષ્ટપણે દર્શાવવામાં આવી હતી. પ્રથમ માહિતી અહેવાલ તાત્કાલિક નોંધવામાં આવ્યો હતો અને તેથી, અપીલકર્તાઓ દ્વારા દલીલ કરાયા મુજબ વિચાર-વિમર્શ પછી ખોટી સંડોવણીનો કોઈ કેસ ઊભો થતો નથી. પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓ પીડબલ્યુ ૧ થી ૪ ના પુરાવાઓએ સ્પષ્ટપણે આરોપો સ્થાપિત કર્યા છે. પીડબલ્યુ-૧ નો પુરાવો દર્શાવે છે કે પ્રથમ પ્રહાર પછી, આ આરોપીઓએ ભોગ બનનારની હિલચાલને રોકવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું અને જ્યારે તેના શરીરના જુદા જુદા ભાગો પર ઘા કરવામાં આવી રહ્યા હતા ત્યારે તે ચાલુ રહ્યું હતું. પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં તમામ આરોપીઓના નામનો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો.

શરૂઆતમાં, અમે વર્તમાન અપીલકર્તાઓને નિર્દોષ છોડવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટને શું પ્રભાવિત કર્યું તેની નોંધ લેવી યોગ્ય માનીએ છીએ. ચુકાદાના પેરા ૩૯ માં નીચે મુજબ નોંધવામાં આવ્યું હતું:

"૩૯. જોકે એ-૨ અને એ-૩ ની વિરુદ્ધના અન્ય તમામ પુરાવા પછા એ-૧ ની વિરુદ્ધના પુરાવા જેટલા જ સચોટ હતા, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના છેલ્લે ઉદ્દેખિત ચાર ચુકાદાઓના પ્રકાશમાં તેઓની ભાગીદારીની અસંભવિતતા બે સંભવિત મંતવ્યોમાંની એક બની ગઈ. આ એ-૨ અને એ-૩ ના સંદર્ભમાં શંકા પેદા કરે છે. સ્વાભાવિક રીતે આવી શંકાનો લાભ તેઓને મળવો જ જોઈએ."

આરોપો સાથે વ્યવહાર કરવાની અને આરોપીના દોષ અથવા અન્યથા વિચારણા કરવાની આ એક વિચિત્ર રીત છે. કોઈ વ્યક્તિ આપેલ કેસમાં કેવી પ્રતિક્રિયા આપે છે તે જે-તે કેસ પૂરતો નિર્ણાયક પરિબળ હોઈ શકે છે. તે ચોક્કસ કેસની હકીકતની પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લીધા વિના તમામ કેસોમાં સાર્વત્રિક ઉપયોગના નિયમ તરીકે લાગુ કરી શકાય નહીં. કોઈ આપેલ પરિસ્થિતિમાં કેવી પ્રતિક્રિયા આપે છે અને તેની અસર અને પ્રભાવ શું થાય છે તે અંગે કોઈ પ્રયોગમૂલક સૂત્ર હોઈ શકે નહીં. તે ગોળ કાણામાં ચોરસ ખીંટી બેસાડવા જેવું જ

થશે. અસમાન અસરો અને વિશિષ્ટ લક્ષણો હોવા છતાં, એક મંજૂર થયેલા કેસની હકીકતની પરિસ્થિતિને બીજા કેસ પર અથવા આપેલ કેસની વિશિષ્ટ હકીકતોમાં કરાયેલા અવલોકનોને અન્ય કોઈપણ અથવા દરેક કેસ પર છાપવા તે કાયદાકીય રીતે અમાન્ય છે.

પુરાવા વિશ્વસનીય છે કે કેમ તે પ્રશ્ન પર આવતા, હાઈકોર્ટે એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને પુરાવાનું ખૂબ વિગતવાર વિશ્લેષણ કર્યું છે કે પીડબલ્યુ ૧ અને ૨ મૃતકના માતાપિતા હતા અને આરોપી અને મૃતકના પરિવાર વચ્ચે સ્વીકૃત અદાવત હતી. તેણે પીડબલ્યુ ૩ અને ૪ ના પુરાવાનું પણ વિશ્લેષણ કરીને નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે કે આરોપો સાબિત થયા છે. કથિત ઓમિશન્સ (બાકાત બાબતો) જેને અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા વધારીને દર્શાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, તે કોઈ વિરોધાભાસ અથવા કોઈ સુધારા સમાન નથી અને કોઈપણ દરે એવો ફેરફાર નથી કે જે પ્રોસિક્યુશન કેસના મુખ્ય ભાગ અથવા તેના મૂળભૂત અને આવશ્યક પાસાઓને નબળા પાડે.

દરેક કેસ, ખાસ કરીને ફોજદારી કેસ તેની પોતાની હકીકતો પર આધાર રાખે છે અને એક કેસ અને બીજા કેસ વચ્ચેની નજીકની સમાનતા સમાન વર્તનની બાંધધરી આપવા માટે પૂરતી નથી કારણ કે એક મહત્વપૂર્ણ વિગત સમગ્ર પાસાને બદલી શકે છે. આવા કેસોનો નિર્ણય કરતી વખતે, વ્યક્તિએ (કાર્ડોઝો

દ્વારા કહેવાયા મુજબ) એક કેસના રંગને બીજા કેસના રંગ સાથે સરખાવીને કેસનો નિર્ણય કરવાની લાલચથી બચવું જોઈએ. તેથી કેસ કઈ બાજુએ આવે છે તે નક્કી કરવા માટે, બીજા કેસ સાથેની વ્યાપક સમાનતા બિલકુલ નિર્ણાયક નથી. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તેમના કેસને એ-૧ ના કેસ કરતાં અલગ રીતે જોવા માટે જે અસ્પષ્ટ અને ગૂઢ નિષ્કર્ષ કાઢવામાં આવ્યો હતો, તેમ છતાં તેનું પોતાનું જ અવલોકન હતું કે પુરાવા તેઓની વિરુદ્ધ પણ એટલા જ સચોટ હતા જેટલા એ-૧ વિરુદ્ધ હતા, તેમાં ન્યાયિક અભિગમ અને દ્રઢતાનો અભાવ છે અને તેથી હાઈકોર્ટ દ્વારા પુરાવાના સ્વતંત્ર રીતે અને આવા નિર્ધારણને સંચાલિત કરતા કાયદાના સંબંધિત અને માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં નિષ્પક્ષ મૂલ્યાંકન પછી યોગ્ય રીતે હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો.

બીજો મુદ્દો જેના પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો તે કલમ ૩૪ આઈપીસી ની પ્રયોજ્યતા સંબંધિત છે.

આ કલમનો ખરેખર અર્થ એ છે કે જો બે કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓ જાણીજોઈને સંયુક્ત રીતે કોઈ સામાન્ય વસ્તુ કરે છે, તો તે એવું જ છે જાણે કે તેમાંથી દરેક વ્યક્તિએ તે વ્યક્તિગત રીતે કર્યું હોય. ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રનો આ એક સ્વીકૃત નિયમ છે કે અદાલતો સહ-ષડયંત્રકારો વચ્ચે ભેદભાવ કરી શકતી નથી, કે તેઓ ગુનામાં દરેક દ્વારા ભજવવામાં આવેલા ભાગ વિશે તપાસ પણ કરી શકતી

નથી, ભલે તે શક્ય હોય. જ્યાં પક્ષકારો સામાન્ય હેતુ પાર પાડવા માટે સામાન્ય ઉદ્દેશ્ય સાથે જાય છે, ત્યાં દરેક વ્યક્તિ તેમના સામાન્ય હેતુના અમલીકરણ અને સમર્થનમાં દરેક અન્ય વ્યક્તિના કૃત્ય માટે જવાબદાર બને છે; જેમ હેતુ સામાન્ય છે, તેમ જવાબદારી પણ હોવી જોઈએ. તમામ મુખ્ય ગુના માટે દોષિત છે, માત્ર દુષ્પ્રેરણ માટે નહીં. આ પ્રકારના સંયોજનમાં, જીવલેણ પ્રહાર, ભલે ટોળકીના એક સભ્ય દ્વારા કરવામાં આવ્યો હોય, તે કાયદાની નજરમાં હાજર રહેલી અને દુષ્પ્રેરણ કરનારી દરેક વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવે છે. પરંતુ કોઈ પક્ષકાર તેના સાથીદારના ખૂન કરવાના ઈરાદાથી વાકેફ ન હોય તો તે જવાબદાર નથી, ભલે તે ગેરકાયદેસર કૃત્ય કરવા માટે તેના સાથીદાર સાથે જોડાયો હોય. આ કલમનું મુખ્ય લક્ષણ કૃત્યમાં ભાગીદારીનું તત્વ છે. આ કલમ હેઠળ જવાબદારીનો સાર અપરાધીઓને પ્રેરિત કરતા સામાન્ય ઈરાદાનું અસ્તિત્વ અને સામાન્ય ઈરાદાના સમર્થનમાં ગુનાહિત કૃત્યમાં ભાગીદારી છે. તેનો સાર એ ચોક્કસ પરિણામ લાવવા માટે ગુનાહિત કૃત્યમાં ભાગ લેનારી વ્યક્તિઓના મનની એકસાથે સંમતિ છે (જુઓ રામાસ્વામી અચ્યંગાર અને અન્ય વિ. તમિલનાડુ રાજ્ય, એઆઈઆર (૧૯૭૬) એસસી ૨૦૨૭). તમામ કેસોમાં શારીરિક હાજરી દ્વારા જ ભાગીદારી હોવી જરૂરી નથી. શારીરિક હિંસાવાળા ગુનાઓમાં, સામાન્ય રીતે ગુનાના સ્થળે હાજરી જરૂરી હોઈ શકે છે, પરંતુ અન્ય ગુનાઓના સંદર્ભમાં એવું નથી જ્યારે ગુનામાં વિવિધ કૃત્યો શામેલ હોય જે વિવિધ સમયે અને સ્થળોએ થઈ શકે છે. આ કલમ હેઠળ જવાબદાર ઠેરવવા

માંગતા અપરાધીની ગુનાના સ્થળે શારીરિક હાજરી એ દરેક કેસમાં તેની પ્રયોજ્યતાની શરતોમાંની એક નથી. આ કલમની જોગવાઈઓ હેઠળ, કોઈ માણસને બીજા દ્વારા કરાયેલા કૃત્યો માટે જવાબદાર ઠેરવવામાં આવે તે પહેલાં, એ સ્થાપિત થવું જોઈએ કે (i) બંને વચ્ચે પૂર્વ-આયોજિત યોજનાના અર્થમાં સામાન્ય ઈરાદો હતો, અને (ii) જે વ્યક્તિને આ રીતે જવાબદાર ઠેરવવાની માંગ કરવામાં આવી છે તેણે ગુનો બનતા કૃત્યમાં કોઈ રીતે ભાગ લીધો હતો. જ્યાં સુધી સામાન્ય ઈરાદો અને ભાગીદારી બંને હાજર ન હોય ત્યાં સુધી આ કલમ લાગુ થઈ શકે નહીં.

'સામાન્ય ઈરાદો' પૂર્વ-આયોજિત યોજના અને પૂર્વ-આયોજિત યોજનાને અનુસરીને સંયુક્ત રીતે કાર્ય કરવાનું સૂચિત કરે છે. આ કલમ હેઠળ એક અલગ અગાઉની યોજનાના અર્થમાં પૂર્વ-યોજના સાબિત કરવી જરૂરી નથી. ચોક્કસ પરિણામ લાવવાનો સામાન્ય ઈરાદો કેસની હકીકતો અને પરિસ્થિતિના સંદર્ભમાં ઘણી બધી વ્યક્તિઓ વચ્ચે તે જ સ્થળે સારી રીતે વિકસી શકે છે. જો કે સામાન્ય ઈરાદો તે જ સ્થળે વિકસી શકે છે, તેમ છતાં, તે પૂર્વ-આયોજિત યોજના અને અગાઉની સંમતિ દર્શાવતા ગુનાના કમિશનના સમય કરતાં પહેલાનો હોવો જોઈએ. (જુઓ કૃષ્ણા ગોવિંદ પાટીલ વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, એઆઈઆર (૧૯૬૩) એસસી ૧૪૧૩. અમૃત સિંગ અને અન્ય વિ. પંજાબ રાજ્ય, (૧૯૭૨) ક્રિ. એલ. જે. ૪૬૫ એસસી માં) એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે

સામાન્ય ઈશાદો અગાઉની સંમતિ ધારણ કરે છે. સમાન અથવા સદ્રશ ઈશાદાને સામાન્ય ઈશાદા સાથે ભેળસેળ ન કરવાની કાળજી રાખવી જોઈએ; તેમના બંધનોને વિભાજિત કરતું વિભાજન ઘણીવાર ખૂબ જ પાતળું હોય છે, તેમ છતાં આ તફાવત વાસ્તવિક અને નોંધપાત્ર છે, અને જો તેની અવગણના કરવામાં આવે તો ન્યાયનો ગેરમાર્ગ થશે. સામાન્ય ઈશાદો રચવા માટે, એ જરૂરી છે કે તેમાંના દરેકનો ઈશાદો બાકીના લોકો જાણતા હોય અને તેમાં સહભાગી હોય. નિઃશંકપણે, કોઈ એક વ્યક્તિના ઈશાદાને સાબિત કરવો પણ મુશ્કેલ બાબત છે અને તેથી, વ્યક્તિઓના જૂથનો સામાન્ય ઈશાદો દર્શાવવો વધુ મુશ્કેલ છે. પરંતુ કાર્ય ગમે તેટલું મુશ્કેલ હોય, પ્રોસિક્યુશને હકીકતો, સંજોગો અને આરોપીના વર્તનના પુરાવા રજૂ કરવા જ જોઈએ જેમાંથી તેમના સામાન્ય ઈશાદાને સુરક્ષિત રીતે એકત્રિત કરી શકાય. મગસોગદાન અને અન્ય વિ. યુ.પી. રાજ્ય, એઆઈઆર (૧૯૮૮) એસસી ૧૨૬ માં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે પ્રોસિક્યુશને એવા પુરાવા રજૂ કરવા જોઈએ જેમાંથી આરોપીનો સામાન્ય ઈશાદો સુરક્ષિત રીતે એકત્રિત કરી શકાય. મોટાભાગના કેસોમાં તે હાથ પરના કેસના કૃત્ય, વર્તન કે અન્ય સંબંધિત સંજોગો પરથી અનુમાનિત કરવાનું હોય છે. આરોપીઓનો ગુનો કરવાનો સામાન્ય ઈશાદો હતો કે જેના માટે તેઓને દોષિત ઠેરવી શકાય તેવા નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે સંજોગોની સંપૂર્ણતાને ધ્યાનમાં લેવી આવશ્યક છે. કેસોની હકીકતો અને સંજોગો ભિન્ન હોય છે અને પ્રત્યેક કેસનો નિર્ણય તેમાં સંકળાયેલી હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને કરવાનો હોય છે. કોઈ કૃત્ય

સામાન્ય ઇશાદાના સમર્થનમાં છે કે કેમ તે હકીકતની ઘટના છે કાયદાની નહીં. ભભા નંદા બર્મા અને અન્ય વિ. આસામ રાજ્ય, એઆઈઆર (૧૯૭૭) એસસી ૨૨૫૨ માં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે પ્રોસિક્યુશને એવા નિષ્કર્ષને ન્યાયી ઠેરવવા માટે હકીકતો સાબિત કરવી આવશ્યક છે કે કૃત્યોના તમામ સહભાગીઓએ ગુનાહિત કૃત્ય કરવા માટે સામાન્ય ઇશાદો શેર કર્યો હતો જે આખરે એક અથવા વધુ સહભાગીઓ દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો. તેના સાથીદારો દ્વારા ગુનો કરવાના સમયે કોઈ વ્યક્તિની માત્ર હાજરી, તેની મેળે જ તેનો કેસ કલમ ૩૪ ના દાયરામાં લાવવા માટે પૂરતી નથી, જ્યાં સુધી તેની વિરુદ્ધ યોજનાઓની સમાનતા સાબિત ન થાય (જુઓ મલખાન અને અન્ય વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય, એઆઈઆર (૧૯૭૫) એસસી ૧૨). ઓક્સફર્ડ ઇંગ્લિશ ડિક્શનરીમાં, "ફર્થરન્સ" શબ્દને 'આગળ વધવામાં મદદ કરવાનું કૃત્ય' તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે. આ વ્યાખ્યા અપનાવતા, રસેલ કહે છે કે "તે ભવિષ્યમાં અસર પેદા કરતી કોઈ પ્રકારની સહાય અથવા સહાયતા સૂચવે છે" અને ઉમેરે છે કે કોઈપણ કૃત્યને અંતિમ ગંભીર ગુનાના સમર્થનમાં કરવામાં આવ્યું હોવાનું ગણી શકાય જો તે "તે ગંભીર ગુનાને અસરમાં લાવવાના" હેતુ માટે જાણીજોઈને લેવાયેલું પગલું હોય. (રસેલ ઓન ક્રાઈમ ૧૨મી આવૃત્તિ વોલ્યુમ ૧ પૃષ્ઠ ૪૮૭ અને ૪૮૮). શંકરલાલ કચરભાઈ અને અન્ય વિ. ગુજરાત રાજ્ય, એઆઈઆર (૧૯૬૩) એસસી ૧૨૬૦ માં આ કોર્ટે "ફર્થરન્સ" શબ્દનું અર્થઘટન 'પ્રોત્સાહનનું પ્રમોશન' તરીકે કર્યું છે.

પ્રત્યક્ષ કૃત્યો અને ઉશ્કેરણી વિશે પીડબલ્યુ ૧ થી ૪ ના સચોટ, વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લેતા, હાઈકોર્ટ દ્વારા કલમ ૩૪ યોગ્ય રીતે લાગુ કરવામાં આવી છે. આરોપી અને ભોગ બનનારના બંને પરિવારો વચ્ચેના વિવાદોની પ્રકૃતિ, પ્રશ્નાર્થ હેઠળની ઘટનાની તરત જ પહેલાં બનેલી ઘટનાઓ, તેઓ દ્વારા ભજવવામાં આવેલી ભૂમિકા અને હુમલા દરમિયાન કરાયેલા ઉચ્ચારો આ કેસમાં સામાન્ય ઈરાદાના અસ્તિત્વના અનિવાર્ય અનુમાન માટે સલામત અને નક્કર આધાર પુરો પાડવા માટે પૂરતા છે. પરિણામે હાઈકોર્ટના ચુકાદામાં કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી અને અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે.

વી.એસ.એસ.

અપીલ ફગાવી દીધી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.